

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din mun. Chișinău

Catedra Pedagogia Învățămîntului Primar

Golubițchi Silvia, Popa Natalia

**Repere teoretico-aplicative pentru ghidarea
studiului individual al studenților**

1. Relații despre concepția didactică a disciplinei Limba și literatura română în clasele primare.
Relații despre importanța modelului comunicativ-funcțional în cadrul disciplinei Limba și literatura română.

Disciplina cu numărul *unu* în planul-cadru – *Limba și literatura română* - constituie disciplina de bază care asigură înainte de toate succesul școlar și intergitatea socială a școlarului mic. Astfel, pornind de la potențialul de însușire a limbii și literaturii române de către copii și de la idealul de a educa o personalitate liberă și creativă a fost elaborată concepția unei discipline integrate de limba română în clasele I – IV. Prin aceasta s-a fundamentat teoretic structura disciplinei, cerințele principale față de elaborarea conținutului, principiile de eșalonare a acestuia etc. În *Tabelul nr. 1* se vizualizează sintetic administrarea disciplinei în care este demonstrată ponderea grilei orare, constituenta ariei curriculare, precum și dinamica numărului de ore destinate acestei discipline.

Tabel nr. 1. Administrarea disciplinei

Statutul disciplinei	Aria curriculară	Clasa	Nr. de unități de conținuturi pe clase	Nr. de ore pe an
• Disciplină obligatorie	Limbă și comunicare	I	5 unități de conținut în evoluție de la an la an	264 de ore
		II		231 de ore
		III		231 de ore
		IV		231 de ore

Adaptarea unei noi variante de curriculum *Limba și literatura română* la finalitățile educației insistă în continuare asupra extinderii aspectului funcțional-aplicativ și asupra necesității de a se focaliza pe experiența trăită de copil.

Modelul comunicativ-funcțional presupune dezvoltarea integrală a capacităților ce vizează cele patru deprinderi: *înțelegerea după auz, vorbirea, lectura și scrierea*. Doar astfel, educația lingvistică și literar-artistică va asigura însușirea corectă de către elevi a celor trei funcții stabilite de știința psiholingvistică:

- Conținutul (ce mesaj trebuie comunicat);
- Structurarea și competența lingvistică (modul în care se formulează din punct de vedere gramatical acest mesaj);
- Valoarea psihologică și motivația expunerii (starea emotivă, atitudinea vorbitorului față de ascultător și invers, față de cele comunicate etc.).

Demersul practic al educației lingvistice și literare în clasele primare este reglementat de principii inter- și multidisciplinare, reperate de către disciplinele *Limba română (gramatica), Citirea și dezvoltarea vorbirii coerente, Lectura particulară (tainele cărții)* precum și corelarea cu unele discipline precum *Științe, Educația moral- spirituală, Educația artistico-plastică* etc., care, în totalitatea lor, formează un complex didactic-

educativ unitar și multifuncțional, în care se împletesc organic conținuturile lingvistice (lexic, fonetică, gramatică), artistic-estetic (literatura, arte plastice) și procesele psihologice ale învățării (limbajul și comunicarea).

Model comunicativ-funcțional presupune studiul integrat al limbii, al comunicării și al textului literar, fiind adecvat nu doar specificului acestui obiect de studiu, ci și modalităților propriu-zise de structurare a competenței de comunicare a elevilor. De asemenea, modelul *comunicativ-funcțional* este comun pentru disciplinele cuprinse în aria curriculară *Limba și comunicare*, ceea ce asigură o perspectivă unitară în abordarea competențelor.

Modelul comunicativ-funcțional impune ca finalitățile disciplinei să fie centrate pe comunicare, proces în care interacționează patru deprinderi fundamentale: înțelegerea după auz, lectura, vorbirea, scrierea. Orice act de comunicare comportă două tipuri de procese: (a) **producerea** (emiterea, exprimarea în scris sau oral) a mesajelor; (b) **receptarea** (ascultarea sau lectura) mesajelor. Acestea reprezintă aspecte ale învățării oricărei limbi.

Paradigma comunicativ-funcțională schimbă în mod fundamental anumite accente în cadrul disciplinei. Literatura nu mai este un domeniu static, în care elevii studiază *despre* texte, ci devine un domeniu dinamic, în care literatura nu înseamnă doar cunoaștere, ci și comunicare. Aceasta presupune schimbarea focus-ului dinspre produs (opera literară), spre proces (lectura operei) și intrarea receptorului într-un dialog deschis cu textul, pe care-l interoghează și căruia îi oferă răspunsuri personale. Pe de altă parte, și domeniul limbii capătă o altă dimensiune, prin faptul că nu învățarea regulilor gramaticale este prioritară, ci felul în care elevii pot aplica în propria comunicare cele învățate. Cu alte cuvinte, nu este vorba de o renunțare la studiul descriptiv al domeniului limbii, ci de o reorientare a finalității acestui studiu înspre ceea ce se numește „practica rațională a limbii“.

2. Argumentați necesitatea studiului integrat al disciplinei Limba și literatura română în clasele primare. Proiectați schematic o secvență de lecție de formare a capacităților de dobândire a cunoștințelor, etapa de predare-învățare a materiei noi, subiectul lecției: „Sunetul și literar [T] mare de tipar” (în baza manualului pentru cl. I).

Integralizarea disciplinei școlare *Limba și literatura română* presupune interacțiunea și corelarea elementelor de construcție a comunicării (unități fonologice, lexicale și gramaticale), precum și echivalența proceselor ce definesc exprimarea orală (vorbirea) și a celor ce definesc exprimarea scrisă (redactarea), implicând funcțiile *afectivă, motivațională și atitudinală* ale comunicării. Realizarea acestora este posibilă doar pe baza textului literar/nonliterar, care profilează și dezvoltă actualitatea de învățare a limbii române pe coordonatele lingvistică, comunicativă, literar-artistică.

Disciplina Limba și literatura română cuprinde trei domenii specifice: limbă, literatură și comunicare. Aceste trei domenii nu sunt insulare, atâta vreme cât profesorul, în demersul său de abordare a disciplinei la

clasă, trebuie să găsească punctele de legătură, conexiunile care permit o predare integrată. Literatura (care cuprinde atât texte literare, cât și texte nonliterare) oferă domeniilor limbă și comunicare un material divers sub aspect *textual* (modalități de structurare a textului, tipuri textuale diferite: narativ, descriptiv, dialogat, argumentativ, expozitiv), *lingvistic* (moduri de organizare a elementelor de construcție a comunicării la nivelul propoziției și al frazei) și *discursiv* sau *situațional* (adaptarea discursului unui emițător la circumstanțele situației de comunicare, tipuri diferite de interacțiuni). Cunoașterea elementelor de construcție a comunicării (circumscrie domeniului limbii) oferă studiului textului literar sau nonliterar instrumente utile pentru descifrare, analiză și interpretarea sensurilor (cunoștințele lexico-semantice sunt necesare în înțelegerea textului, achizițiile de morfosintaxă îi ajută pe elevi să observe, de pildă, funcționalitatea timpurilor verbale sau a indicilor de cauzalitate și de consecuție într-o narațiune, identificarea câmpurilor semantice dintr-un text și a relațiilor dintre ele îi poate orienta spre ajungerea la semnificațiile acestuia etc.). Achizițiile din domeniul limbii sunt importante și pentru domeniul comunicării, pentru că ele oferă elevului cunoașterea legilor de combinare și selecție a elementelor de construcție a comunicării. În schimb, ceea ce oferă comunicarea celorlalte două domenii, este, în primul rând, domeniul care le adună și le articulează: literatura este privită și ca un act de comunicare, bazat pe un pact între autor și cititor; limba este văzută nu ca finalitate a însușirii unor reguli sistemice, ci tocmai ca aplicare a achizițiilor din acest domeniu în receptarea sau în producerea mesajelor. Apoi, comunicarea este nu doar un domeniu de conținuturi, în care elevii învață cum se realizează un monolog, un dialog, o dezbateră, un eseu etc., ci și un mijloc de învățare, folosit de toate disciplinele școlare (ei aplică, deci, strategiile învățate în domeniul comunicării nu doar pentru a discuta un text sau pentru a înțelege anumite probleme de limbă, ci în orice altă disciplină pe care o studiază în școală). Așadar, oferta comunicării poate fi analizată pe trei paliere distincte: (a) structurează pe alte principii domeniul disciplinei limba și literatura română, înglobând limba și literatura; (b) se regăsește și în alte discipline ca mijloc al învățării; (c) deschide școala spre viață, spre realitate, oferindu-le elevilor competențe și cunoștințe pe care le pot aplica în experiența lor cotidiană prezentă și viitoare.

Etapele de predare-învățare a sunetului și literei mari de tipar

1. Repetarea sunetului studiat la lecția anterioară prin diverse exerciții sau recunoașterea sunetului în cuvinte.
2. Lucrul cu abecedarul, analiza imaginii.
3. Descoperirea necesității învățării literei mari.
4. Demonstrarea literei mari de tipar.
5. Recunoașterea literei în abecedar.
6. Citirea cuvintelor din coloniță.
7. Citirea textului.
8. Lucrul cu exercițiile din subsolul paginii.

- Exersarea pronunției corecte învățate în ora anterioară când s-a studiat sunetul și litera „t” (tata, antrenor, munte, montan, Otilia, Cătălin etc.);
- **Prezentarea planșei cu litera „T” mare de tipar și analiza ei.**
- comparație cu „t” mic;
- Se solicita elevilor să recunoască literele aflate pe o planșă sau afiș și să le pronunțe cu voce tare.
- Elevii sunt puși să recunoască literele în alfabetare, apoi li se cere să deschidă *Abecedarul* la litera învățată.
- Analiza imaginii (Ce este reprezentat în imagine? Cine este reprezentat în imagine? Unde are loc acțiunea? etc.)
- Elevii vor da exemple de cuvinte care se scriu întotdeauna cu „T” (nume de persoane, de animale, de orașe, ape sau țări);
- Se vor deschide abecedarele și se vor descifra, în șoaptă, cuvintele (Ti-tu, To-mi-că, Tri-că, Tra-ian, că-lă-to-ri-e, că-lă-to-rii), apoi se vor citi cu voce tare, antrenându-se cât mai mulți elevi.
- Citirea textului *Trenul*, mai întâi independent, în șoaptă, apoi urmează lectura-model a învățătorului.
- Lectura textului în lanț.
- Descoperirea cuvintelor din ex. 1, pag. 47.
- Ordonarea cuvintelor în propoziție (ex. 2, pag. 47).

3. Relații despre noțiunile de fonetică relevante în procesul de predare-învățare a citit-scrisului în clasa I. Propuneți exemple de corelare a noțiunilor de fonetică în cadrul lecțiilor.

Fonetica este definită, de obicei, ca disciplina lingvistică ce studiază sunetele vorbite sau articulate.

Fonetica urmărește următoarele aspecte:

- să pronunțe corect cuvintele din limba română literară actuală, în conformitate cu normele de ortoepie recomandate;

- să deosebească pronunțarea de scriere, să facă diferența de dintre cuvinte și litere;

- să cunoască noțiunile de sunet, literă, silabă, diftong, triftong, hiat, vocală, consoană, semivocală, accent;

- să despartă cuvintele în silabe;

- să aibă deprinderea de a vorbi și a citi în public;

- să știe să accentueze frazele, să le intoneze.

Sunetul este mișcarea vibratorie a unui mediu elastic, adică cea mai mică unitate fonică din care este alcătuită vorbirea noastră.

Litera este însă, un semn grafic, prin care redăm în scris un sunet oarecare, sunet-tip. Totalitatea literelor expuse într-o anumită ordine se numește **alfabet**. Sunetele le rostim și le auzim, iar literele le scriem și le vedem.

În etapa prealfabetară elevii se pregătesc să abordeze studiul literelor. Pentru aceasta învățătorul trebuie să se asigure că ei pronunță corect cuvintele uzuale și să sesizeze toate sunetele dintr-un cuvânt. Pronunția corectă a cuvintelor asigură formarea deprinderilor de citire corectă și de scriere corectă. În general, elevul citește un cuvânt așa cum este obișnuit să-l pronunțe și scrie un cuvânt așa cum și-l dictează. Înainte de a face exerciții de corectare a citirii și scrierii, învățătorul trebuie să verifice pronunția cuvântului. În perioada prealfabetară se insistă asupra pronunției corecte a unor sunete care în anumite combinații sunt susceptibile de a fi pronunțate gresit, cum ar fi: r, l, s, z. Abecedarele oferă pagini întregi cu imagini ce trebuie folosite pentru asigurarea pronunției corecte a cuvintelor care conțin aceste sunete. Ca să se pronunțe corect un cuvânt, elevul trebuie să sesizeze toate sunetele care îl compun. Acest proces se numește **formarea auzului fonematic**. Exercițiile care se desfășoară pentru formarea auzului fonematic trebuie să îndeplinească anumite condiții:

- să țină seama de particularitățile fonetice ale limbii
- nu se folosesc cuvinte care se scriu într-un fel și se pronunță în alt fel (ex: cuvântul *oameni* se scrie cu *oa* și se pronunță cu *ua* sau cuvinte ce conțin sunetul *x-cs sau gz*)

Separarea și studierea sunetului nou

Pe baza analizei și sintezei fonetice a cuvintelor se face separarea și studierea sunetului nou, respectându-se următoarele etape :

- se intuiește imaginea din manual, de exemplu p.36, purtându-se o discuție liberă pe marginea ei de exemplu: 1. Ce este reprezentat în imagine? Propuneți prenume pentru băiat și fată. Ce fac copiii? Ce au copiii în mână? Cum credeți, despre ce discută copiii? Etc.;
- se separă propozițiile în vorbire, alegându-se o anumită propoziție *Ana are un crin* (4 cuvinte);
- se separă propoziția în cuvinte, pronunțându-se fiecare cuvânt *Ana – I cuv. are – al II-lea cuv. un – al III-lea cuv. crin – al IV-lea;*
- se alege un cuvânt - *crin*;
- se desparte cuvântul în silabe pronunțându-se fiecare silabă (cu mâna sub barbă) *crin*, 4 sunete, 1 vocală, 3 consoane, 1 silabă;
- se distinge sunetul nou pe care ni-l propunem să-l studiem, se pronunță clar de către învățător, apoi de către elevi *Unde se află sunetul c?*

După ce este bine clarificată rostirea și localizarea în cuvânt a sunetului se poate analiza o propoziție întregă având grijă ca de data aceasta să aibă loc și operația de sinteză:

- se precizează locul sunetelor în silabe și în cuvânt *Ni – cu*, 4 sunete, 2 vocale, 2 consoane, 2 silabe, *Ni – silabă deschisă, cu - silabă deschisă;*
- se împarte din nou cuvântul în silabe, reunindu-se sunetul în silabele inițiale *Ni-cu*;
- se pronunță cuvântul în întregime *Nicu*;

- se reconstituie propoziția Nicu are o pasăre.

4. Analizați perioadele predării-învățării citit-scrisului în cl. I. Aplicați algoritmul de scriere a literei *p* mică de mână.

Etapetele de învățare a citit scrisului sunt: prealfabetară, alfabetară, postalfabetară.

Perioada prealfabetară. Conținutul și sarcinile ei.

În clasa I disciplina limba română se studiază de opt ori pe săptămână. Perioada prealfabetară se studiază timp de patru săptămâni și se rezervează 36 ore, cuprinzând paginile 4-21 din Abecedar.

Obiectivele perioadei preabecedară:

Elevii vor fi capabili: Să formuleze întrebări. Să răspundă la întrebări. Să construiască propoziții după ilustrații sau cuvinte date. Să redea conținutul unei povestiri. Să stabilească numărul de cuvinte dintr-o propoziție, numărul silabelor în cuvinte, numărul sunetelor. Să scrie corect semnele grafice ale literelor, semnele de punctuație.

Pregătirea elevilor pentru învățarea scrisului. Familiarizarea cu cerințele igienice la scris.

Una din cele mai importante sarcini în perioada prealfabetară este de a-l pregăti pe elev pentru scris, de a forma deprinderea de a sta corect în bancă, de a ține corect pixul, de a face mișcările necesare pentru scrierea elementelor grafice ale literelor.

Așezarea corectă în bancă.

Scrierea elementelor grafice pregătitoare pentru scriere: Linioare oblice pe un spațiu; Linia oblică pe două spații; Alternări de linii oblice; Cîrligul; Ovalul; Semiovalul cu deschizătura spre dreapta și stînga; Bastonata cu întorsătura în partea de sus; Bastonata cu întorsătura în partea de jos spre dreapta și stînga; Nodulețul pe un spațiu și pe două spații; Bucla deasupra rîndului și bucla sub rînd; Zaua.

Elementele de scriere și etapele ei: Scrierea model pe tablă; Asemănarea elementului cu ceva din spațiul înconjurător; Simularea grafică în aer, în palmă cu stiloul închis; Scrierea pe tablă de către 2 – 3 elevi; Scrierea pe caiete a 2 – 3 elemente; Verificarea scrierii a acestor elemente la toți elevii; Finisarea rîndului.

Perioada alfabetară

Perioada alfabetară se predă timp îndelungat, rezervîndu – se 154 ore. În această perioadă elevii sunt familiarizați cu toate literele alfabetului. Studiarea sunetului nu este conform alfabetului, dar conform elementelor înrudite. După fiecare grup de litere este cîte o evaluare.

A, M, N, I, R, E, U, C – prima evaluare;

L, O, Ă, Ce, T – a doua evaluare;

Ci, Ț, Î, Â, S, Ș, D, H, P, B, V – a treia evaluare;

G, Ge, F, J, Gi, Z, Che, Chi, Ghe, Ghi, X – a patra evaluare;

K, Y, Q, W .

A cincea evaluare este dată de învățător cu scopul de a încheia perioada alfabetară.

Primul text începe de la pagina 34 și conține un dialog.

Obiectivele specifice pentru citit: Să pronunțe corect sunetele, silabele, cuvintele; Să alcătuiască cuvinte, propoziții cu sunetul nou studiat; Să expună oral mesaje simple; Să reproducă conținutul unui text audiat; Să răspundă la întrebări în baza textului; Să susțină un dialog, o conversație; Să explice sensul cuvintelor; Să despartă cuvintele în silabe; Să citească fluent cuvinte din 2 – 3 silabe; Să citească texte de 40 – 50 cuvinte.

Obiectivele specifice pentru scris: Să scrie corect literele de mână, cuvinte, propoziții, texte mici; Să alcătuiască în scris propoziții scurte; Să scrie cuvinte formate din 1 – 3 silabe; Să transcrie texte scurte; Să copieze texte scurte; Să scrie dictări de pînă la 25 de cuvinte.

Metoda de bază este fonetică, analitico-sintetică.

Exerciții la scris: copierea, transcrierea, dictarea.

Perioada postalfabetară conform curriculumului include 50 de ore și se începe de la pagina 102 pînă la 143. Obiectivul acestei perioade este de a automatiza deprinderile și priceperile de a scrie și a citi.

Obiective la citit: Să citească corect și fluent enunțuri fără să se oprească; Să răspundă la întrebări în baza textului; Să formuleze întrebări la text; Să memoreze poezii; Să integreze cuvinte noi în enunțuri; Să redea conținutul textului după plan, după fragmente; Să evidențieze trăsăturile personajelor; Să împartă textul în fragmente; Să alcătuiască planul de idei a textului; Să realizeze relația dintre imagine și text; Să evidențieze ideea principală a textului.

Obiectivele la scris: Să exerseze scrierea corectă; Să încadreze corect în pagină un text; Să scrie lizibil (citeț) și îngrijit un text, Să scrie dictări; Să respecte semnele de punctuație la scriere; Să automatizeze deprinderea de scriere corectă și să respecte semnele de punctuație.

Perioada postalfabetară reprezintă o sinteză a activității de învățare a citit – scrisului, deoarece are ca obiectiv central dezvoltarea deprinderilor de citit - scris formate în perioada anterioară .Ea reprezintă în același timp desprinderea de etapa alfabetizării și primul pas în lucrul cu textul, deoarece perioada învățării sunetelor, literelor alfabetului limbii române s – a încheiat. Dispar coloanele de cuvinte, scrise legat sau despărțite în silabe, deci încetează utilizarea metodei fonetice, analitico-sintetice ca metodă de bază a însușirii citit – scrisului.

Lucrul cu textul

Perioada postalfabetară reprezintă primul pas în lucrul cu textul: proză, versuri, aparținînd literaturii culte, unor genuri și specii literare diferite, avînd ca modalități de expunere artistică: narațiunea, descrierea. Impune obiective operaționale diferite față de perioada anterioară. Aceste obiective pot fi grupate în:

- a) descifrarea textului ;
- b) descoperirea textului;
- c) receptarea textului;
- d) exersarea comunicării orale.

Analiza literei p mică de mână de pe planșa model

- elemente grafice componente: cîrligul și zaua;
- se observă scrierea;
- demonstrarea scrierii literei (scrierea model la tablă, însoțită de explicație) verbalizarea traseului: pixul se fixează pe linia de jos a rîndului la mijlocul spațiului, se tresează pînă la linia de sus a rîndului, apoi se coboară pînă la linia punctată a subrîndului; apoi se realizează zaua pe un spațiu (pixul se fixează sub linia de sus a rîndului se rotunjește spre dreapta, se coboară pînă la linia de jos a rîndului și se mai rotunjește o dată spre dreapta), am obținut litera p mică de mână, apoi se va simula scrierea literei: cu pixul în aer și apoi cu degetul pe bancă;
- Vor veni doi-trei elevi la tablă pentru a scrie litera;

Scrierea literei

- exerciții de pregătire: încălzirea mușchilor mici ai mâinii, reamintirea poziției corecte pentru scris;
- scrierea literei pe caietul de scriere a elevului, cu respectarea cerințelor referitoare la alineat, distanța dintre litere. După ce au fost scrise trei litere se verifică și se intervine pentru corectare, dacă este cazul. Apoi fiecare continuă rîndul.
- Explicarea modului de realizare a legăturii literei „p” cu alte litere.

5. Sintetizați reperele metodei clasice a predării-învățării citit-scrisului. Propuneți exerciții de aplicare a metodei fonetice, analitico-sintetice în perioada prealfabetară.

Metoda clasică a predării-învățării citit-scrisului este **metoda fonetică, analitico – sintetică**. Se utilizează metoda fonetică pentru că limba română are o ortografie fonetică. Componenta analitică constă în separarea unei propoziții din vorbire, împărțirea propoziției în cuvinte, a cuvintelor în silabe și a silabelor în sunete. Revenirea pe traseul sunet – silabă – cuvânt – propoziție – mesaj vorbit sau scris - constituie componenta sintetică a metodei.

Această metodă este utilizată în perioada preabecedară care precede învățarea citirii și scrierii literelor dar și pentru învățarea cititului și scrisului literă cu literă cuprinzând astfel aproape toată clasa I.

În predare trebuie să se respecte următoarele etape :

Separarea propoziției din vorbire

Învățătorul introduce o propoziție ce cuprinde un cuvânt conținând sunetul nou care va fi predat. Sunt solicitați și elevii să reproducă înțelesul povestirii susținută prin lectura după imagini. Prin răspunsul la anumite întrebări se ajunge la separarea propoziției din vorbire. Învățătorul nu trebuie să impună o anumită alcătuire a propoziției, ci este indicat ca propoziția să fie una acceptată de elevi. După ce s-a ales propoziția, aceasta este repetată individual, pe grupe, apoi cu toată clasa, urmărindu-se familiarizarea elevilor cu sunetul nou ce urmează a fi predat.

Propoziția aleasă va fi notată pe tablă de către învățător și în caiete de către elevi printr-o linie orizontală ce poate fi încheiată în funcție de felul propoziției de semnul de punctuație corespunzător (. ? !) .

Împărțirea propoziției în cuvinte și separarea cuvântului ce conține sunetul nou

Învățătorul trebuie să aibă în vedere următoarele cerințe

- singurul sunet nou din cuvânt să fie cel studiat;
- cuvântul să se refere la un obiect concret;
- sunetul nou să fie la începutul cuvântului, pentru a putea să fie distins mai ușor de elevi;
- cuvântul să fie format din silabe deschise;
- cuvântul ales să se scrie și să se pronunțe la fel;
- cuvintele să fie simple.

Pentru a capta atenția elevilor este adoptat ca formă de organizare jocul. Separarea cuvintelor din propoziție va fi însoțită de un exercițiu motric — bătaia din palme — pentru a marca fiecare cuvânt rostit. Grafic fiecare cuvânt este reprezentat prin trasarea unor linii mai scurte de altă culoare sub linia propoziției :

c) Împărțirea în silabe a cuvântului ce conține sunetul nou

Învățătorul trebuie să pronunțe clar cuvântul, apoi să-i ajute pe elevi să pronunțe și ei același cuvânt silabisit. Pentru sesizarea numărului de silabe să țină degetele unei mâini sub bărbie concomitent deschizând pentru fiecare silabă câte un deget de la cealaltă mână. Din punct de vedere vizual silabele vor fi notate prin linii mai scurte de altă culoare decât liniile cu care au fost notate cuvintele

d) Separarea și studierea sunetului nou

Pe baza analizei și sintezei fonetice a cuvintelor se face separarea și studierea sunetului nou, respectându-se următoarele etape :

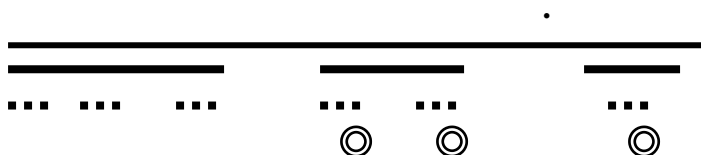
- se intuiește imaginea din manual, purtându-se o discuție liberă pe marginea ei;
- se separă propozițiile în vorbire, alegându-se o anumită propoziție;
- se separă propoziția în cuvinte, pronunțându-se fiecare cuvânt;
- se alege un cuvânt;
- se desparte cuvântul în silabe pronunțându-se fiecare silabă;
- se distinge sunetul nou pe care ni-l propunem să-l studiem, se pronunță clar de către învățător, apoi de către elevi.

După ce este bine clarificată rostirea și localizarea în cuvânt a sunetului se poate analiza o propoziție întreagă având grijă ca de data aceasta să aibă loc și operația de sinteză :

- se precizează locul sunetelor în silabe și în cuvânt;
- se împarte din nou cuvântul în silabe, reunindu-se sunetul în silabele inițiale;
- se pronunță cuvântul în întregime;
- se reconstituie propoziția.

Pentru buna vizualizare și conștientizare sunetul studiat va fi marcat în cadrul silabei, al cuvântului și a propoziției printr-un punct roșu.

Astfel pentru sunetul **e** se analizează propoziția „**Plăcută vreme e.**”

Exercițiile de studiere a sunetelor din perioada preabecedară vor fi însoțite de exercițiile de scriere a semnelor grafice. Se reiau de fapt activitățile grafice deja desfășurate în grădiniță, insistându-se mult mai mult pe însușirea conștientă a deprinderii de scriere.

Se dă elevilor denumirea semnelor grafice. Se utilizează o largă paletă de metode precum : explicația, observația, demonstrația și exercițiul.

Identificarea literei ca semn grafic corespunzător sunetului cu forma ei tipărită sau scrisă de mână.

Studierea literei de tipar, respectiv de mână, se face într-o nouă etapă didactică — perioada abecedară.

În perioada prealfabetară metoda fonetică, analitico-sintetică poate fi aplicată în felul următor:

De exemplu, p.16, Abecedar. Din comunicare poate fi separată propoziția *Mama cumpără un colac*, care poate fi reprezentată grafic în felul următor:

_____.

Separarea cuvintelor din propoziție va fi însoțită de un exercițiu motric — bătaia din palme — pentru a marca fiecare cuvânt rostit și grafic va fi reprezentată:

_____.

Pentru sesizarea numărului de silabe să țină degetele unei mâini sub bărbie concomitent deschizând pentru fiecare silabă câte un deget de la cealaltă mână. Din punct de vedere vizual silabele vor fi notate prin linii mai scurte de altă culoare decât liniile cu care au fost notate cuvintele:

— — — — —.

Se identifică tipurile de sunete în fiecare silabă (vocale, consoane), care pot fi reprezentate grafic prin cerculețe de diferite culori (vocale – roșii, consoane - albastre).

Apoi are loc operația de sinteză.

6. Sintetizați reperetele metodologice ale formării calităților cititului. Propuneți sarcini didactice care contribuie la formarea deprinderilor de citire corectă.

Deprinderea de a citi parcurge în dezvoltarea ei o cale complexă. Pentru aceasta se desfășoară o serie de forme de activități didactice, care asigură o citire corectă și conștientă de către elevi.

Astfel, elevii se familiarizează treptat cu citirea corectă a cuvintelor în propoziție, condiție esențială a înțelegerii sensului propoziției; cunosc diferite forme de punctuație și învață să le respecte în citire; sunt inițiați în citirea pe roluri; se folosește procedeul citirii selective pentru a verifica în ce măsură citirea este conștientă ș.a.

A) Citirea corectă

Prin citirea corectă se înțelege citirea clară a cuvintelor, fără deformări, fără omiteri, adăugiri sau repetări de sunete, silabe sau cuvinte, cu o accentuare corectă a cuvintelor.

În vederea formării și dezvoltării citirii corecte se folosesc diverse procedee:

1. *pregătirea pentru citire;*
2. *citirea demonstrativă a învățătorului;*
3. *citirea în cor;*
4. *controlul permanent al învățătorului asupra citirii elevilor și controlul celorlalți elevi asupra citirii colegului lor;*
5. *pronunțarea cu glas tare, fără grabă, a fiecărui cuvânt în timpul citirii textului;*
6. *reglarea ritmului de citire;*
7. *citirea jocurilor de cuvinte;*
8. *citirea textului scris de mână pe tablă de către învățător [33, pag.67].*

B) Citirea curentă. Elevii trebuie deprinși să citească suficient de repede, însă nu grăbit. Citirea curentă trebuie să se dezvolte o dată cu corectitudinea, expresivitatea și caracterul conștient al citirii. În procesul citirii, elevii trebuie să observe și să respecte accentele logice ale propoziției, adică acele cuvinte care determină îndeosebi sensul propoziției sau al frazei respective. Viteza citirii trebuie să se dezvolte paralel cu viteza înțelegerii. Este necesar ca, pe bază de exerciții, să se ajungă la situația ca viteza normală a citirii elevilor claselor a III-a și a IV-a să corespundă cu ritmul vorbirii lor.

C) Citirea conștientă Elevii, citind o carte, începând cu abecedarul, trebuie să înțeleagă just cele citite și să redea corect conținutul textului parcurs. De aceea, trebuie acordată o importanță deosebită caracterului conștient al citirii.

Exercițiile de citire trebuie să fie subordonate scopului de a înțelege și memora cele citite. Înțelegerea textului

constă în priceperea de a analiza și generaliza conținutul său.

În vederea asigurării caracterului conștient al citirii, elevii trebuie ajutați să înțeleagă sensul fiecărui cuvânt și al fiecărei propoziții, să cuprindă sensul fiecărui fragment logic încheșat și să poată stabili ideea principală, făcând legătura logică dintre aceasta și ideile secundare.

nu-l înțeleg, să folosească singuri dicționarul.

D) Citirea expresivă Însușirea deprinderii citirii expresive duce la înțelegerea și aprofundarea celor citite, la dezvoltarea imaginației, a emoțiilor și a simțului estetic. O mare importanță pentru expresivitatea citirii o are înțelegerea de către elevi a conținutului celor citite.

Analiza atentă a conținutului, a propozițiilor și a frazelor, a cuvintelor ce trebuie rostite expresiv stimulează activitatea elevilor. Dobândind deprinderea citirii expresive, elevul învață să citească și conștient, să înțeleagă și să simtă cele citite.

Deprinderea unei citiri expresive le formează elevilor o vorbire conștientă și colorată.

Sarcini didactice care contribuie la formarea deprinderilor de citire corectă:

- selectarea și explicarea cuvintelor necunoscute;
- exerciții de analiză și sinteză fonetică;
- exerciții de pronunțare corectă a sunetelor, cuvintelor dificile;
- citirea silabelor închise, deschise;
- compunerea cuvintelor din silabe decupate;
- corectarea permanentă a greșelilor comise în timpul citirii;
- citirea în cor;
- citirea silabelor ce includ consoane perechi (ba-pa, ta-da, șa-sa);
- citirea silabelor cu aglomerări de consoane (stra-, stru-, -stră, pre-);
- completarea cuvintelor cu literele omise: cr.d.ņa, s..io.ră;
- completarea cuvintelor cu silabe omise: ..mineața, ..vinte;
- compararea cuvintelor și determinarea deosebirilor: cal – cai, sac – sat, orar – oral, lut – lupt, cămară – comoară;
- descoperirea cuvintelor de prisos: pisica, cîine, cîntă; roșu, pom, alb; iepure, negru, verde;
- dezmiardarea cuvintelor: față – fetiță; mamă – mămică; soră – surioară;
- introducerea în cuvintele date a unei litere sau a unei silabe, pentru a forma alte cuvinte: carte – cartelă, pas – compas, camion – campion, rima – prima.

7. Sintetizați reperete metodologice ale lecturii explicative a textului literar. Aplicați etapele lecturii explicative pentru un text epic (în baza manualului de cl. a II-a).

Lectura explicativă a devenit o metodă specifică utilizată la lecțiile de citire la clasele I-IV și prin însăși denumirea ei, atrage atenția asupra faptului că reprezintă lectura însoțită de explicațiile de rigoare, care permit

dezvăluirea mesajului transmis de text. Nu este vorba doar de simple explicații date de învățător, ci de angajarea efortului intelectual al elevilor în acest proces.

1. Citirea multiplă (citire model (în gând); citire în lanț; citire selectivă; citire pe roluri; citire integrală etc.
2. Identificarea cuvintelor noi
3. Explicarea cuvintelor noi
4. Integrarea cuvintelor noi în enunțuri proprii
5. Selectarea expresiilor artistice
6. Comentarea expresiilor artistice
7. Alcătuirea de enunțuri originale cu aceste expresii artistice
8. Delimitarea lecturii în fragmente (sau tablouri)
9. Analizarea fragmentelor sau comentarea tablourilor
10. Elaborarea ideilor principale
11. Alcătuirea planului de idei
12. Povestirea lecturii după plan
13. Desprinderea mesajului lecturii

Lectura integrală a unui text la orele de limbă română poate fi efectuată, de la caz la caz, și în mod independent. De fapt, experiența de zi cu zi demonstrează că, în condițiile în care elevii cunosc tehnicile cititului, ei citesc în mod frecvent cu anticipație textul pe care-l vor parcurge la lecția de limbă română, așa încât curiozitatea pe care o oferă o primă lectură este deja satisfăcută.

Cu totul altfel este exersată această primă lectură a textului când se face pe baza unor cerințe formulate de către învățător, precum și după unele explicații prealabile ale acestuia.

Avem în vedere explicarea unor cuvinte și expresii noi, care vor fi întâlnite în text, precum și a felului în care trebuie realizată lectura în funcție de specificul textului. De asemenea, elevii vor fi orientați să reflecteze asupra ideii de baza ce se poate desprinde din text, eventual asupra structurii acestuia, a imaginilor artistice etc.

Prima lectură, integrală, a unui text ce urmează să fie parcurs la lecția de limba română poate fi realizată în mod independent fie ca temă pentru acasă, fie în clasă. Ceea ce trebuie avut în vedere este faptul că nu orice text poate fi dat spre a fi citit în mod independent, la prima vedere. Astfel, dacă textele aparținând genului epic pot fi citite integral, în mod independent, deoarece nu creează dificultăți, cele cu nuanță lirică sunt mult mai dificile și, datorită specificului pe care-l au, înțelegerea lor se realizează printr-o minuțioasă muncă de analiză, în vederea dezvăluirii semnificației imaginilor artistice utilizate. De asemenea, socotim că nu este recomandabil să fie date spre a fi citite independent, înaintea analizei lor, textele cu pronunțată valoare educativă, formativă. Asemenea texte trebuie înfățișate elevilor, astfel încât primul contact cu faptele pe care le evocă sau cu ideile ce le conțin să dezvăluie elevilor marea lor forță emoțională.

În continuare se poate cere elevilor să facă, independent, delimitarea fragmentelor, pe text, orientându-se după ideile principale formulate, date prealabil.

Determinarea structurii unui text, a părților sau fragmentelor sale este o activitate destul de dificilă nu numai pentru elevi, ci și pentru cititorii cu experiență. Pentru a ușura această operație se poate face apel la unele criterii ce stau la baza delimitării fragmentelor. Nu orice parte a unui text este, de fapt, un fragment, în sensul pe care acesta îl are în lectura explicativă, iar tendința manifestată uneori de a se fărâmița excesiv un text, fără a lua în considerare asemenea criterii, este dăunătoare. Criteriul cel mai bun ar fi, fără îndoială, cel logic, fiecare fragment constituind o unitate în structura întregii lecturi. Un asemenea mod de abordare a unui text poate fi la îndemâna unui cititor cu experiență, dar este greu de aplicat pentru școlarii din ciclul primar.

Momentul cel mai important al unei lecții de citire este *analiza textului pe fragmente*. De aceea, familiarizarea elevilor cu această componentă a lecturii explicative, prin exersarea ei în mod independent, constituie una din sarcinile prioritare ale citirii. Acest moment al actului citirii reprezintă, de fapt, cel mai de seamă instrument al muncii cu cartea. De însușirea lui depinde, în cele din urmă, capacitatea cititorului de a se orienta în mod independent într-un text, de a-i valorifica deplin întregul său mesaj.

Deși complexă, analiza în mod independent a unor fragmente este o activitate absolut accesibilă, ea este mult mai ușor de efectuat decât delimitarea fragmentelor. Faptul se explică, mai ales, prin aceea că se bazează pe modele oferite prin activitatea comună a învățătorului cu elevii. Analiza în mod independent a unui fragment se face după ce această operație a fost făcută în colectiv pentru o parte din fragmente și după o pregătire prealabilă corespunzătoare, în special pe marginea problemelor de vocabular.

Citirea și analiza independentă sunt urmate de verificarea măsurii în care elevii au înțeles conținutul esențial al fragmentului. Spre deosebire de situația când analiza se face în colectiv, acum, gradul de independență a elevilor la comentarea textului este mult mai mare, iar înțelegerea conținutului este rodul efortului lor personal.

O formă eficientă de muncă independentă, într-un fel subordonată celei precedente, cu o sferă mai restrânsă de acțiune, o constituie selectarea cuvintelor și expresiilor noi, în general a celor cu o mare valoare stilistică. Efectuarea în mod independent a acestei operații nu se reduce la simpla stabilire a înțelesului unor cuvinte, recurgându-se, cum se procedează de obicei, doar la sinonime. Un cuvânt nu se explică doar prin alte cuvinte. A lucra pe text în mod independent cu elemente de vocabular înseamnă a căuta sensul unor cuvinte sau expresii, mai întâi în contextul întâlnit în manual, iar apoi a le introduce în contexte noi. De aceea, o asemenea activitate trebuie să urmărească, mai ales, punerea elevilor în situația de a opera în mod independent cu noile achiziții lexicale, prin introducerea lor în alte construcții de limbă. Explicarea cuvintelor nu trebuie să determine însă schimbarea caracterului activității, transformând lectura într-o activitate de analiză a sensului cuvintelor.

Foarte frecvent, și de multe ori cu rezultate vizibile, se folosesc ca exerciții activitate independentă răspunsurile - orale sau scrise - la întrebările sau temele formulate la sfârșitul unor texte sau la cele fixate de învățători. Întrebările și temele din manualele reprezintă auxiliare de seamă ale textelor, care pot avea o mare valoare instrumentală pentru elevi. Acest lucru este determinat, pe de o parte, de calitatea formulărilor lor, iar, pe de altă parte, de modul în care este organizată activitatea de alcătuire a răspunsurilor de către elevi. Calitatea întrebărilor și, a temelor, indiferent că sunt formulate de manual sau de învățător, este dată de măsura în care ele solicită efort de gândire din partea elevilor. Întrebările al căror răspuns se află gata formulat în textul citit, dar elevilor le rămâne doar sarcina să-1 reproducă mecanic, au o valoare limitată la aspectul informațional, fără a angaja resorturile formațiv-educative.

Răspunsurile formulate de elevi la întrebările de la sfârșitul textelor sunt condiționate de însăși specificul și gradul de dificultate al acestor întrebări. Astfel, unele întrebări sau teme solicită un răspuns concis, altele se pretează la o dezvoltare mai amplă a răspunsului. În cel de-al doilea caz, sunt evidente posibilitățile de a se formula răspunsuri cu un grad mai înalt de originalitate.

Textul *Primăvara* după George Coșbuc, cl. a II-a, pag. 147

1. Citirea model
2. Identificarea și explicarea cuvintelor noi: **crîng** – pădure tînără; **pretutindeni** – peste tot, în orice loc, oriunde;
3. Integrarea cuvintelor noi în enunțuri proprii: Prin **crîng** pe lîngă sat apa din izvor e răcoroasă. După furtună liniștea se întinse **pretutindeni**.
4. Selectarea expresiilor artistice
5. Comentarea expresiilor artistice
6. Alcătuirea de enunțuri originale cu aceste expresii artistice
7. Delimitarea lecturii în fragmente: 5 fragmente: 1 - aliniatul I; 2 - aliniatul II; 3 - aliniatul III; 4 - aliniatul IV; 5 – aliniatele V și VI.
8. Analizarea fragmentelor sau comentarea tablourilor: tablouri *vizuale*: înverzesc pădurile; livezile au dat în floare; pajiștea înverzită, pe cîmpul verde se joacă mieii; tablouri *auditive*: mierla fluieră; privighetoarea cîntă; cucul își strigă numele etc.
9. Elaborarea ideilor principale și alcătuirea planului de idei:
  - a) A sosit anotimpul reînvierii naturii.
  - b) Primăvara își arată primele semne.
  - c) Păsările călătoare s-au întors în cuiburile lor.
  - d) Primăvara și gîzele revin la viață.
  - e) Marile sărbători creștine aduc bucurie oamenilor.
10. Povestirea lecturii după plan
11. Desprinderea mesajului lecturii: *Primăvara, în antură și în sufletele oamenilor e o adevărată sărbătoare.*

8. Analizați conceptul de expresie artistică din perspectiva comunicării. Propuneți sarcini de utilizare a expresiilor artistice (în baza manualului de clasa a III-a).

În clasele primare elevii studiază figurile de stil, le spunem că acestea sînt niște expresii frumoase, limbaj plastic. **Figurile de stil** sunt procedee prin care se modifică înțelesul propriu al unui cuvânt sau construcția gramaticală uzuală pentru a da mai multă forță unei imagini sau expunerii. În prezentarea celor mai importante figuri de stil se ține seamă de gradul lor de complexitate și de relațiile care se stabilesc între ele.

Figurile de stil pot fi definite drept cuvinte sau grupuri de cuvinte (expresii) ce modifică raporturile firești dintre semnificant și semnificat. Modificarea este înregistrată ca o deviere de la modul curent, „normal” în care se realizează corespondența dintre obiectul desemnat și cuvântul ce-l denumește

Comparația se studiază începînd cu clasa I, este cea mai ușoară figură de stil. Elevii cu ușurință o înțeleg și alcătuiesc comparații. Comparația - Procedeu artistic care constă în alăturarea a doi termeni (obiecte, persoane, idei, fenomene, acțiuni etc.) cu însușiri comune, urmărindu-se anumitor caracteristici ale primului termen (de comparat), prin intermediul celui de-al doilea (cu care se compară).

Personificarea se studiază mai ușor atunci cînd se studiază fabula, deoarece se aduce la cunoștință și noțiunea de fabulă în care sunt luate personaje din lumea animală și anume discuția lor reprezintă personificarea.

Lucrul cu expresiile plastice: Limba română dispune de mai multe expresii artistice folosite pentru exprimarea coloritului național, în special în operele de literatură artistică, de exemplu:

Explicați sensul expresiilor artistice selectate din textul Chișinău, capitala țării mele (clasa a III-a, p.71):

Răspunsurile elevilor:

- Se mijește de ziuă - se face dimineață

Orizontul roșu ca sângele – este o comparație prin care autorul ne descrie răsăritul

Străzile și bulevardele tivite – marginile străzilor sunt plantate cu arbori în linii drepte.

Inima capitalei – centrul orașului, porțiunea de teren cea mai importantă și aglomerată a capitalei. Felinarele ca niște licurici își îmbracă haina de aur – felinarele își aprind luminile și luminează orașul

Ex. 3, p.72: găsiți explicațiile potrivite pentru expresiile din text.

Ex. 4, p.72 Completați spațiile folosind comparațiile din text

Exemple

Mii de fluturi *mici, albaștri*, **mii** de roiuri *de albine*”

Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară

Cu o **zale argintie** se îmbracă *mândra țară.*” (*Iarna* lui Vasile Alecsandri)

Ex. 7, 10, 11 pag.81

Veverița după M. Sadoveanu

Ex. 2, 7 paf.174

9. Sintetizați reperele metodologice ale formării conceptelor morfologice la elevii claselor primare. Proiectați schematic o secvență de lecție de formare a capacităților de dobândire a cunoștințelor, etapa de predare-învățare a materiei noi, subiectul lecției: „Adjectivul. Acordul adjectivului cu substantivul” (în baza manualului de cl. III).

La baza studiului limbii, a însușirii noțiunilor gramaticale, stă **principiul concentric**, conform căruia elevii reiau, pe un plan superior, noțiuni învățate anterior.

Împărțirea pe cicluri curriculare respectă stadializarea dezvoltării intelectuale (conform teoriei psihogenetice a lui Jean Piaget), ciclului achizițiilor fundamentale îi corespunde **etapa pregramaticală**, etapă anterioară studiului sistematic al gramaticii; iar **etapa gramaticală** începe în clasa a III-a, odată cu începutul ciclului de dezvoltare. În etapa pregramaticală se operează cu cuvinte obiecte, cuvinte acțiuni, cuvinte însușiri pe cale practică, fără să se definească. În etapa gramaticală se studiază părțile de vorbire, dându-se definițiile. De fapt, pe prim plan trebuie să stea nu învățarea regulilor gramaticale, ci utilizarea celor învățate în comunicare, în receptarea și producerea mesajelor orale și scrise.

Astfel, în ciclul de dezvoltare, în clasele a III-a – a VI-a, se pun bazele formării deprinderilor și capacităților de a utiliza elementele de construcție a comunicării în analiza și interpretarea textelor literare și nonliterare (obiectivul major al ciclului de dezvoltare fiind formarea capacităților de bază necesare pentru continuarea studiilor), tot ceea ce vor însuși ulterior elevii fiind doar îmbogățiri, nuanțări, detalieri ale unor noțiuni deja cunoscute. Achizițiile din domeniul limbii sunt foarte importante în comunicarea curentă; elevii sunt obișnuiți, treptat, cu transferul cunoștințelor dobândite în comunicarea cotidiană.

Pentru învățarea sistematică a funcționării limbii și a însușirii abilităților de comunicare normativă și intenționat nenormativă, demersul didactic inductive urmează trei etape:

etapa de observare, de descoperire și de exersare empirică a mecanismului limbii;

etapa de învățare a noțiunilor și de formulare a definițiilor și regulilor;

etapa de consolidare și de aplicare a cunoștințelor, priceperilor, deprinderilor în exprimarea orală și scrisă

Formarea noțiunilor gramaticale se poate realiza, în majoritatea cazurilor parcurgând un traseu inductiv. prezintă cele patru etape sau faze ale procesului formării noțiunilor gramaticale:

a. faza familiarizării conștiente a elevului cu fenomenul gramatical dat are un caracter intuitiv, fixarea unor „reprezentări gramaticale” realizându-se prin intuirea fenomenului gramatical prin mai multe exemple concrete;

b. faza distingerii planului gramatical de cel logic este o fază analitică, în care „elevii sunt conduși să atribuie o valoare gramaticală nu obiectului semnalat, denumit prin cuvânt, ci cuvântului însuși ca unitate formală a limbii”;

c. faza însușirii regulilor și a definițiilor: apelând la operațiile gândirii (analiză, comparație, clasificare, generalizare, sinteză) se ajunge la „generalizarea și consolidarea fenomenului gramatical”;

d. **faza operării superioare cu noțiunile de limbă însușite** este faza aplicării cunoștințelor gramaticale dobândite „în exerciții, compuneri în clasă sau acasă”.

În predarea-învățarea noțiunilor de limbă, putem folosi unul dintre cele patru demersuri didactice,

□□ **demersul inductiv** – cel mai des utilizat în învățarea noțiunilor gramaticale, presupune un demers de la particular la general, exemple concrete și analiza lor, elevii descoperă definiții, reguli, apoi rezolvă variate tipuri de exerciții (de recunoaștere, de exemplificare, de

înlocuire, compuneri gramaticale etc.);

□□ **demersul deductiv** – indică un parcurs de la general la particular, întâi se formulează definiția, sunt date exemple pentru ilustrarea ei, urmate de diferite tipuri de exerciții, rezolvate de elevi, în vederea recunoașterii noțiunii gramaticale studiate și a exemplificării ei;

□□ **demersul analogic** – presupune transpunerea, într-un context nou, a unui fapt deja cunoscut; de exemplu, elevii pot învăța, prin analogie cu pronumele personal, formele pronumelui personal de politețe; utilizarea acestui tip de demers necesită evidențierea asemănărilor și a deosebirilor dintre noțiunile studiate;

□□ **demersul dialectic**, cunoscut și sub denumirea de „învățarea prin opoziție”, este mai puțin folosit în învățământul primar, necesită deja deprinderi formate în utilizarea noțiunilor gramaticale, bună capacitate de analiză și sinteză;

Un exercițiu frecvent este analiza morfologică – constă în identificarea părților de vorbire (a claselor morfologice) și a categoriilor morfologice specifice acestora, așa cum sunt ele recomandate în programele școlare. Astfel, elevul de clasa a III-a va identifica, de exemplu, substantivul, va putea indica felul și numărul acestuia, adăugând la analiza morfologică, în clasa a IV-a, și categoria genului. În clasele a III-a și a IV-a, de obicei, analiza morfologică este însoțită de identificarea funcției sintactice a cuvântului analizat – procedeu firesc în actul comunicării verbale, cuvântul nefiind, astfel, rupt de contextul în care apare.

Acordul adjectivului cu substantivul. Clasa a III-a, p.86.

Deschideți manualul la pag. 86.

Pe cine vedeți în imagine (ex. 1, p.ag. 86).

Citiți enunțurile copiilor și răspundeți la întrebări (citim întrebările după imagine):

Răspunsuri:

1. Substantivul din prima propoziție este **vrăbuiță**, iar în a doua **vrăbiuțe**.
2. În prima propoziție substantivul este la numărul singular, iar în a doua - la plural.
3. În prima propoziție adjectivul este **gureșă**, iar în a doua **gureșe**.
4. Noi nu putem schimba între ele aceste adjective deoarece în prima propoziție acesta urmează un substantiv la numărul singular, iar în a doua un substantiv la numărul plural.

De aici putem concluziona că dacă substantivul este la numărul singular, atunci și adjectivul trebuie să fie la numărul singular. (concluzia se formulează împreună cu elevii)

Se citește regula din chenar de la Rețineți!

Apoi se realizează alte activități de tipul:

Realizați acordul adjectivului din paranteză cu substantivul pe care îl însoțește:

Iarna cea (lungi) și (geros) a trecut.

Ghiociei (imaculat) și-au arătat căpșoarele (gingașe).

Gâzele (amorțit) ies la lumina soarelui.

Copiii (vesel) se bucură de venirea (vesela) primăveri.

Încercuiți forma corectă a adjectivului din fiecare enunț:

Copiii zglobii / zglobiii se joacă în curtea școlii.

Suriii/ surii nori au acoperit cerul.

Pustiile / pustiile păduri își așteaptă cântăreții.

A fost un an înbelșugat / îmbelșugat.

Aceste lucruri sunt de neînțeleș / neânțeleș.

Afară s-a înnoptat / înoptat.

Colega mea este conștincioasă / conștiincioasă.

Completați un tabel, trecând perechile de substantive și adjective la forma corectă, cerută de număr:

Numărul singular	Numărul plural
privire neclintită	
	urechi lungi
	plopi subțiri
compot rece	
	valuri mari
	uși deschise

10. Sintetizați repererele metodologice ale formării conceptelor de sintaxă la elevii claselor primare.

Proiectați schematic o secvență de lecție de formare a capacităților de dobândire a cunoștințelor, etapa de predare-învățare a materiei noi, subiectul lecției: „Subiectul simplu. Expriarea subiectului” (în baza manualului de cl. a IV-a).

În ciclul primar sintaxa se studiază începând cu perioada prealfabeteră. Conținuturile ei sunt: propoziția și părțile de propoziție (principale și secundare).

Clasa I.

Competența 1.

- Cuvântul și propoziția – elemente de bază a comunicării, propoziția , semnificația propoziției: enunțiativă, exclamativă, interogativă, afirmativă, negativă (pe cale intuitivă, fără folosirea terminologiei, conținutul propoziției exprimă o idee despre ceva, o întrebare, o negație).
- Intonarea propoziției conform conținutului exprimat.

Competența 4. Aplicarea conceptelor sintactice în structurarea mesajelor comunicative.

Propoziția simplă și dezvoltată (3 – 4 cuvinte), identificarea lor în textele citite, propoziții după scopul comunicării (enunțiativă, interogativă și exclamativă).

Clasa a II – a.

Competența 1. Situații de comunicare: cuvântul și propoziția: simplă, dezvoltată, afirmativă, negativă; după scopul comunicării: enunțiativă, exclamativă și interogativă.

Competența 4. Tipuri de propoziții după scopul comunicării, mijloacele de intonare a fiecărui tip de propoziție, părțile principale de propoziție, subiectul și predicatul, propoziția simplă și cea dezvoltată.

Clasa a III – a.

Competența 1. Propoziția ca mod de exprimare, semnificația verbală și gramaticală a tipurilor de propoziții, tipurile propozițiilor după scopul comunicării.

Competența 4. Propoziția simplă și dezvoltată, părțile principale de propoziție, subiectul și predicatul; părțile secundare de propoziție; propoziția după scopul comunicării; semnele de punctuație.

Clasa a IV – a.

Competența 4. Propoziția dezvoltată; părțile principale și cele secundare de propoziție, complementul și atributul; acordul predicatului cu subiectul; propoziția după scopul comunicării.

Metodica predării – învățării propoziției în clasele primare.

În clasele primare pentru studierea propoziției se urmăresc următoarele obiective: înțelegerea propoziției ca principalul mod de comunicare, ca unitate de vorbire; Înțelegerea structurii ei, a îmbinării cuvintelor în propoziții; Deprinderea organizării propriei vorbiri în propoziții încheiate.

Noțiunea de propoziție se începe a studia încă din clasa I. elevii operează cu această noțiune în mod practic. Primele propoziții scurte se alcătuiesc în baza unor tablouri, imagini. De la început se alcătuiesc

propoziții din 2 cuvinte, apoi din 3 cuvinte. Enunțurile se separă în cuvinte. Pentru a alcătui mai ușor enunțuri, este nevoie să se respecte următoarea schemă:

Subiect + predicat + alte părți de propoziție.

De aici pornește formularea corectă a propoziției. Elevii trebuie să conștientizeze faptul că fiecare propoziție conține un gând bine definit. De aici rezultă definiția: **Propoziția este un cuvânt sau mai multe cuvinte care exprimă un gând finisat.**

Planul de studiere a propoziției:

1. Analiza unei imagini, textului;
2. Întrebări de sesizare a conținutului;
3. Evidențierea propoziției formate;
4. Structura propoziției (simplă sau dezvoltată);
5. Semnele de punctuație în propoziție;
6. Exerciții.

Tipurile de propoziții după scopul comunicării: Enunțative; Interogative; Exclamative.

Tipuri de exerciții:

1. De restabilit ordinea cuvintelor în propoziții:
2. Intonarea propozițiilor în conformitate cu semnele de punctuație.
3. De scris semnele de punctuație care lipsesc într-un text.
4. Completarea propozițiilor cu părțile de propoziție lipsă.
5. Alcătuirea propozițiilor conform schemelor. | ____ ____ ____ . S + P + ps + ps.

Metodica familiarizării elevilor cu fraza, vorbirea directă, adresarea.

Fraza. Elevii se familiarizează cu noțiunea de **frază** în clasa a IV – a, pentru o înțelegere mai profundă a noțiunii trebuie de respectat următorul algoritm de lucru:

- Se propune un text în care sunt fraze; Se citește fraza propusă de învățător; Se subliniază predicatul; Concentrarea asupra fenomenului gramatical cu întrebări de tipul: Ce observați în această propoziție lungă? Formularea concluziilor.

Metodica predării părților principale de propoziție: subiectul și predicatul.

Încă din clasa I elevii consideră propoziția ca o îmbinare de cuvinte legate între ele după sens. Subiectul și predicatul sunt primele unități sintactice care se studiază în clasele primare.

Etapele de studiere a subiectului și predicatului.

- Se propune un tablou care să reprezinte acțiuni ale elevilor. În baza tabloului se formulează întrebări care ajută la alcătuirea enunțurilor.
- Elevii citesc și analizează enunțurile, scoțând în evidență subiectul și predicatul cu ajutorul întrebărilor. E bine ca enunțurile alcătuite să conțină subiectul și la începutul, și la sfârșitul, și la mijlocul propoziției.

Concluzii cu caracter generalizator:

Citiți cuvintele care arată despre cine se vorbește în propoziție.

Selectați cuvintele care arată despre ce se vorbește în propoziție.

- Se definește noțiune de subiect și predicat și se confruntă cu definiția din manual.
- Exerciții de identificare a subiectului și predicatului în propoziții.

Formarea cunoștințelor elementare despre părțile secundare de propoziție: complementul și atributul.

Aceste părți de vorbire se studiază în clasa a IV – a. pînă atunci se numesc părți secundare de propoziție, nu se numesc și nu se definesc. Deseori elevii folosesc întrebarea *cum?* în loc de *ce fel de?*, pentru a delimita atributul, de aceea este necesar de explicat că întrebarea *cum?* se folosește la predicat.

Algoritmul de studiere :

1. Se propune un text care să conțină propoziții dezvoltate.
2. Se analizează câte o propoziție, subliniind subiectul și predicatul.
3. Se găsesc substantivele în propoziție pentru a depista părțile secundare de propoziție.
4. Concluzii în baza exemplelor.
5. Confruntarea cu definiția din manual.
6. Exerciții diverse.

Se citește textul propus în manualul de **Limba română, cl. IV**, p. 106;

Subiectul simplu. Exprimarea subiectului.(ex.1 a) p.106)

Se citeste pe rand fiecare propozitie si se cere elevilor sa precizeze de fiecare dată cine realizează acțiunea sau despre cine se vorbește în fiecare propozitie. În baza celor realizate, elevii concluzionează ca subiectul este partea principala de propozitie despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului (se notează definiția);

El se afla cu ajutorul întrebărilor Cine?, Ce?, Despre cine se vorbește in propozitie? adresate predicatului;

Se stabilește că subiectul este de două feluri: simplu și multiplu.

Subiectul simplu poate fi exprimat prin (ex.2, p.106):

- substantiv
- pronume

Subiectul multiplu (ex.3, p.106)

11. Sintetizați repererele metodologice ale formării capacităților de comunicare dialogată la elevii din clasele I-IV. Proiectați schematic o secvență de lecție de formare a capacităților de aplicare a cunoștințelor, etapa de consolidare a materiei și formare a capacităților, subiectul lecției: „Modalități de exprimare orală” (în baza manualului de cl. a II-a).

Familiarizarea cu dialogul poate începe cu exerciții de reconstrucție. O astfel de secvență pretinde cunoașterea contextului în care apare dialogul. Iată un exemplu: o lecție consacrată textului

Prima zi de școală în care, după lectură și relectură, și înainte de interpretare, elevii restabilesc dialogul prin reșezarea replicilor decupate, în prealabil, de învățător; activitatea se poate desfășura pe grupe și poate avea ca finalitate nu numai înțelegerea mecanismului dialogului, ci și realizarea unei mai bune înțelegeri a textului. Dar familiarizarea cu dialogul și înțelegerea, din interior, a dinamicii lui se realizează și prin dramatizare, tehnică extrem de cunoscută, pe care nu o mai dezvolt aici. Subliniez doar faptul că dramatizarea nu impune prezența costumelor și decorului, prezența unor simboluri – desenate și purtate de actori ca ecusoane sau repartizate pe „scenă” – fiind suficientă. Ceea ce se impune însă este prezența unor discuții preliminare, orientate spre înțelegerea personajelor și a situației de comunicare ce definește dialogul respectiv.

Formularea întrebărilor și dialogul orientat.

La nivelul formării și exersării capacității de a formula întrebări, intervențiile învățătorului sunt menite să ghideze elevii atât în interogarea interlocutorului, câtși, pe parcursul ultimelor două clase, în interogarea povestitorului și/sau a textului literar; ultima abordare postulează faptul că receptarea unui text scris este un mod de comunicare asimetrică (unde „așezarea față în față” nu are loc). Structurarea unor secvențe didactice în care miza o reprezintă interogarea interlocutorului pretinde circumscrierea unei situații de comunicare și/sau a unei teme de discuție, urmată de formularea unui set de întrebări care să permită interrelaționarea și/sau nuanțarea temei. Jocul de rol este, în acest sens, tehnica cea mai apropiată. aplicarea acestei tehnici înseamnă:

- a. definirea situației de comunicare și a rolurilor;
- b. distribuirea rolurilor;
- c. desfășurarea actului de comunicare și, eventual, schimbarea rolurilor;
- d. evaluarea activității după o grilă prezentată încă de la început. În centrul acestor activități pot fi așezate atât situații de comunicare orală standard (salutul și un schimb minim de replici, dialogul la telefon cu mama/fratele colegului/colegei etc.), cât și situații mai complexe, preluate din existența cotidiană a elevilor sau, de ce nu, din texte literare (împrumutarea unei cărți, realizarea unui schimb de obiecte, dialogul dintre Nică și mama după isprava cu cireșele etc.).

SITUAȚIA DE COMUNICARE DIALOGATĂ

Elevilor se propune realizarea ex. 5, p. 55 (cl. a II-a)

1. Arătați dacă dialogul reprodus respectă structura specifică dialogului. Identificați posibilități de completare a unor replici.
2. Pornind de la replicile următoare, realizați o altă continuare a dialogului:

- Ce spectacol vrei să vezi?
- „Cenușăreasa” de Frații Grimm.
- (Eu am vizionat acest spectacol împreună cu părinții)...

12. Sintetizați reperetele metodologice ale formării capacităților de comunicare monologată la elevii din clasele I-IV. Proiectați schematic realizarea la clasă a descrierii unui colț din natură în baza pastelului *Iarna* de V. Alecsandri (în baza manualului de cl. a III-a).

Comunicarea monologată – vorbirea neîntreruptă a unei persoane în fața unuia sau a mai multor ascultători.

CLASA I	CLASA a II-a	CLASA a III-a	CLASA a IV-a
<p><i>Comunicarea monologată.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Relatări/povestiri de fapte, întâmplări, evenimente, fragmente din povești, texte culese, auzite, citite etc. <p><i>Comunicarea descriptivă.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Descriere de obiecte după formă, dimensiune, culoare, utilizare <p><i>Comunicarea nonverbală (gestul, mimica).</i></p> <p>Gestul, mimica, unele semnale ale serviciilor: urgența medicală, pompieri, poliție. Semnele rutiere, afișe informaționale etc.</p>	<p><i>Comunicarea monologată</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Consecutivitatea ideilor într-o narațiune. • Relatarea unor conținuturi (evenimente, întâmplări, povestioare, informații alcătuite după un șir de ilustrații, benzi desenate inventate, culese din cărți sau presa periodică pentru copii). 	<p><i>Comunicarea monologată</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ordonarea ideilor într-un text ascultat, citit independent, cules din literatura pentru copii și în reproducerea de informații. • Mijloacele expresive ale comunicării orale: tonul și tempoul; intonația și timbrul vocii (comunicarea paraverbală). 	<p><i>Comunicarea în acțiune</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tema: despre ce discutăm? • Care vor fi replicile folosite: complexe, eliptice? • Care va fi afirmația și negarea faptelor – motivația? • Aprofundare: completarea independentă a dialogurilor propuse incomplete (se dă întrebarea și se caută răspunsul și invers).

❖ **Monologul oral** trebuie să capteze atenția cititorului.

Se vor avea în vedere următoarele:

- Exprimarea concisă și clară;
- Adaptarea volumului vocii la distanța dintre receptori;
- Adaptarea tonului la întâmplările povestite și la trăirile pe care doriți să la transmiteți;

- Adaptarea mimicii și a gesturilor;
- ❖ O relatare coerentă trebuie să stârnească interesul, presupune pregătirea prealabilă a monologului printr-un plan simplu de idei, ca de exemplu:
  - ❑ **Introducerea:** prezentarea situației inițiale: timpul, locul, starea persoanelor înainte de începerea acțiunii;
  - ❑ **Cuprinsul:** - evidențierea clară a cauzei ce a determinat întreaga acțiune relatată;
- ordonarea logică a ideilor sau a întâmplărilor;
  - ❑ **Încheierea:** sfârșitul întâmplării (prezentarea situației finale).
- ❖ **REGULI ALE MONOLOGULUI:**
  - ❑ Indicarea scopului mesajului transmis;
  - ❑ Organizarea logică a ideilor;
  - ❑ Stârnirea interesului ascultătorilor,
  - ❑ Să fie exprimat în enunțuri corecte, clare și nu foarte lungi;
  - ❑ Vocea, mimica, gesturile vorbitorului să fie adecvate discursului și auditoriului

DESCRIEREA este modul de expunere prin care autorul înfățișează un colț din natură, un ținut, fenomene specifice anumitor timpuri, diverse obiecte precum și chipuri de oameni, prezentând sugestiv particularitățile acestora.

Tipuri de descrieri:

1. *Descrierea literară poetică (subiectivă)* – caracteristicile unui colț din natură, ale unui ținut, ale unor fenomene, anotimpuri, obiecte, persoane.
2. *Descrierea obiectivă (științifică)* – oferă informații precise, exacte cititorului fără a apela la imagini artistice sau la figuri de stil.
3. *Descrierea tehnică* oferă date precise folosind termeni specifici anumitor domenii ale tehnicii (descrierea unui motor, a modurilor de funcționare)
4. *Descrierea publicitară* oferă informații precise și atractive unui posibil cumpărător: reclama, anunțul publicitar)

Răspundeți la întrebări:

De ce elementele naturii par însuflețite?

Ce sentimente trăiește poetul V. Alecsandri în fața marelui tablou al naturii?

Care sunt imaginile care te-au impresionat?

Selectează comparațiile și personificările din pastelul Iarna de V. Alecsandri.

Comparațiile: fulgii zboară ca un roi de fluturi albi; Soarele ca un vis de tinerețe.

Personificări: iarna cerne, țara se îmbracă; soarele se prevede printre nori.

Creați comparații după model:

Troiene sunt aidoma valurilor de mare; fulgii cad ca niște steluțe înghețate; gheața strălucește ca oglinda.

Găsiți însușirile pentru cuvintele:

Iarna – aspră, tăcută, feerică

Zăpada – grea, orbitoare, imaculată.

E iarna.

Afară este frig. Viscolește. De câteva zile soarele nu mai apare de după nori. Norii cern zăpada neîncetat peste sat. Fulgii ca un roi de fluturi albi plutesc în aer și se aștern în troiene mari.

13. Sintetizați reperele metodologice ale scrierii funcționale la elevii claselor primare. Elaborați un sistem de sarcini pentru o dictare selectivă, având ca suport o probă de evaluare (în baza manualului de cl. a III-a).

Scrierea funcțională (copieri, transcrieri, dictări). Reproducerea în scris cu exactitate se numește *copierea*. Transpunerea literelor de tipar în litere de mână se numește *transcriere*.

În clasele primare dictarea rămâne a fi contextul de realizare cel mai des utilizat, ponderea acesteia deosebindu-se de cea pe care a avut-o mulți ani la rând, nu se va percepe ca o evaluare sumativă. Principiile evaluării autentice transmit caracteristicile evaluării formative, astfel încât *dictarea* să condiționeze formarea unor capacități de scriere. Este recomandabil să se respecte principiile didactice prin care accesibilitatea va fi proiectată din perspectiva volumului dictărilor ortografice de cuvinte.

Dictarea de cuvinte. Se dictează cuvinte separate. Dictarea nu trebuie să dureze mai mult de 5-10 minute. Se practică la sfârșitul lecției și are mai mult caracter instructiv. Învățătorul dictează cuvinte, elevii le scriu, apoi controlează. Putem folosi și dictarea mută. Învățătorul nu dictează, ci numai arată cartonașe cu desene, iar elevii scriu denumirea obiectului, fără a o rosti în glas.

Dictare preventivă. Acestea sunt dictări, precedate de explicații în legătură cu formele ortografice din textul destinat dictării. Scopul acestei dictări este prevenirea greșelilor elevilor. De aceea la început textul se analizează, apoi se dictează. Ea poate fi de două feluri:

- a) *Dictare preventiv-vizuală.* Învățătorul scrie pe tablă textul destinat analizei și dictării. Textul se citește, se analizează ortogramele, se atrage atenția asupra cuvintelor mai dificile. După analiză textul e șters de pe tablă și dictat.
- b) *Dictare preventiv auditivă.* Se deosebește de cea vizuală prin faptul că elevii nu văd textul, ci numai îl aud, iar ortogramele se analizează numai după auz. E de dorit ca elevii singuri să numească cuvintele,

care conțin ortograma la regula ce se consolidează. Dictarea preventivă se face pe propoziții. După ce elevii au însușit această formă de lucru, pot fi analizate câteva propoziții dintr-o dată și pe urmă chiar textul în întregime.

Dictarea selectivă. Copiii nu scriu tot textul dictat de învățător, ci numai cuvinte, ortograme. Dictarea selectivă economisește timpul: în procesul efectuării ei se înscrie un număr cu mult mai mare de exemple la o anumită temă, decât la alte tipuri de dictări. Textul se citește în întregime, se anunță condiția, se dictează, apoi se controlează. Dictarea selectivă ajută elevilor să deosebească ortogramele necesare în propoziții, activează atenția lor. Se poate efectua în toate clasele.

Dictarea de autocontrol are caracter instructiv. O particularitate a dictării de autocontrol este, că după scrierea textului elevii au voie să pună învățătorului întrebări în legătură cu textul scris, să-și corecteze greșelile, iar nota pentru aceasta nu se micșorează. Dictarea de autocontrol are ceva comun cu dictarea explicativă, numai că la această dictare întrebările se pun nu de către învățător, ci de către elevi.

Se efectuează astfel: învățătorul dictează textul, iar elevii scriu și în procesul scrierii subliniază ortogramele, cuvintele, ce prezintă îndoieli, pentru ca pe urmă să întrebe, dacă au scris corect, dacă au plasat corect semnele de punctuație. Această dictare se bazează pe scrierea conștientă a elevilor, de aceea apar multe întrebări. Răspunsurile trebuie să fie laconice, convingătoare. La una și aceeași întrebare învățătorul nu răspunde de două ori. Aceasta mobilizează atenția elevilor și economisește timpul. Întrebările se pun în legătură cu fiecare propoziție.

Dictarea de control permite învățătorului să observe în ce măsură au fost însușite de către elevi anumite norme ortografice și de punctuație, îi permite să-și orienteze procesul educațional mai rațional.

Textul pentru dictare de control poate fi coerent sau alcătuit din propoziții separate. El trebuie ales cu minuțiozitate, ca să fie accesibil, interesant, să cuprindă material cunoscut elevilor.

Nu se recomandă să fie cuvinte cu regulile care nu s-au studiat. Dacă aceste cuvinte sunt absolut necesare, atunci se recomandă să fie pe tablă.

Autodictare - procedeu de scriere după propria rostire.

Învățătorul dictează stând în fața clasei. Textul se citește o dată în întregime. Se explică unele cuvinte și expresii, se analizează ortogramele necunoscute. Apoi învățătorul citește prima propoziție. Elevii ascultă, fără a scrie. Pe urmă învățătorul o dictează pe cuvinte ori sintagme, sau în întregime, dacă propoziția e scurtă. Fiecare cuvânt, sintagmă, propoziție se citește de 2 ori. După ce clasa a scris o propoziție, învățătorul o repetă. Copii în caietele lor, verificând ortogramele și punctuația.

Fiecare cuvânt din text trebuie să fie rostit nu mai mult de 5 ori (1 – prima citire a textului, 2 – citirea propoziției în întregime, 3 – dictarea propoziției, 4 – fixarea propoziției, 5 – repetarea întregului text).

Volumul dictărilor ortografice de cuvinte

Clasa	Semestrul I	Semestrul al II-lea
-------	-------------	---------------------

Clasa I	3- 4 cuvinte	5- 6 cuvinte
Clasa a II-a	7- 8 cuvinte	9-10 cuvinte
Clasa a III-a	11-12 cuvinte	13-14 cuvinte
Clasa a IV-a	15- 16 cuvinte	17-18 cuvinte
<i>Volumul dictărilor textuale</i>		
Clasa	Semestrul I	Semestrul al II-lea
Clasa I	-	15-20 cuvinte
Clasa a II-a	25-30 cuvinte	35-40 cuvinte
Clasa a III-a	45-50 cuvinte	55-60 cuvinte
Clasa a IV-a	65-70 cuvinte	75-80 cuvinte

Proba de evaluare clasa a III-a, pag. 137.

1. Învățătorul propune textul dictării.
2. Selectați din textul dictării doar verbele.
3. Găsiți din verbele selectate sinonime pentru următoarele verbe: *plecam, audiam, să compun.*
4. Realizați analiza morfologică a ultimului verb.
5. Alcătuiți o propoziție cu acest verb.

14. Relatați despre metodologia scrierii imaginative la elevii claselor primare. Proiectați schematic o secvență de lecție vizînd elaborarea unei compoziții cu titlu propus de Dvs. (în baza manualului de cl. a IV-a).

Compoziția (compunerea) este o lucrare, în mare măsură, independentă, o expunere în scris a gândurilor (opiniilor) elevului în legătură cu o temă dată.

Compunerile reprezintă rezultanta, nota unei activități intelectuale complexe, care implică sinteza cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor dobîndite de elevi în lecțiile de citire, gramatica, lectura, precum și la alte obiecte de învățămînt. Compozițiile constituie expresia interferenței mai multor componente:

- informația;
- imaginația și creativitatea;
- logica și corectitudinea exprimării;
- expresivitatea și originalitatea ideii și a exprimării;
- organizarea “tehnică” a structurilor;
- modelele de creație.

Pentru a realiza o compunere vor respecta cîteva cerințe foarte importante:

- cele trei părți ale comunicării (introducerea, cuprinsul și încheierea);
- ordinea firească a ideilor;
- bogăția ideilor spre a nu pierde din vedere esențialul;
- tratarea temei date, conform titlului (fără rătăcirii);
- folosirea unui limbaj clar și corect, dar bogat (prin folosirea unor expresii poetice);
- corectitudinea și claritatea scrisului (respectarea regulilor ortografice și de punctuație);
- lizibilitatea scrisului;
- prezentarea sau aspectul lucrării.

Etapale de realizare a compoziției

La realizarea unei compuneri se urmărește parcurgerea tuturor etapelor necesare pentru redactarea ei:

Alegerea subiectului în conformitate cu o tematică bine definită, care să stârnească interesul elevilor, să le verifice cunoștințele dobândite, să aibă utilitate practică în viața socială și, pe cât este posibil, să fie efectuată cu plăcere.

Documentarea sau invențiunea. Elaborarea compunerilor implică un proces de sinteză a cunoștințelor însușite de elevi la orele de limba și literatura română cu acele cunoștințe dobândite de ei prin lectură sau prin experiența de viață, la care se adaugă sensibilitatea proprie. Elevii trebuie obișnuiți cu tehnica muncii intelectuale: fișe bibliografice, extrase din cărți, note de studii etc.

Dispozițiunea sau planul compunerii se realizează sub îndrumarea profesorului, care va stimula inițiativa personală a elevilor, cerându-le să propună ei înșiși ordinea pe care o socotesc mai potrivită pentru realizarea compunerii, mai originală, mai apropiată de felul în care văd ei desfășurarea compunerii.

Redactarea propriu-zisă a compunerii se efectuează sub îndrumarea nemijlocită a învățătorului, mai ales în ceea ce privește cerințele exprimării. Lucrarea scrisă va fi elaborată în ciornă, revăzută și apoi transcrisă cu acuratețe “pe curat”.

Analiza compunerilor se realizează prin lecții speciale. Învățătorul citește toate lucrările și alege spre lectură câteva reprezentative, invitând să citească și elevii, la dorința lor.

Orice text scris (compunere, temă, scrisori etc.) trebuie să respecte anumite reguli:

- Să fie clar (din punct de vedere al conținutului).
- Să fie corect (din punct de vedere al exprimării).
- Să fie frumos scris pentru a putea fi citit ușor.
- Să fie corect așezat în pagină.

Adică:

- ✓ se lasă liber marginea din stînga a paginii (2-3 centimetri);
- ✓ titlul se scrie la mijlocul paginii;
- ✓ fiecare idee nouă este scrisă cu alineat (mai din interiorul rîndului);

- ✓ se lasă două-trei rânduri libere între sfârșitul unui text și începutul altui text;
- ✓ dacă este cazul, se pune data în partea de sus și numele.

Folosind aceeași modalitate, se pot comunica indicații cu privire la diverse alte aspecte legate direct sau indirect de elaborarea unei compoziții, respectarea anumitor reguli de alcătuire a planului sau de redactare etc.

Compunerea nu e numai un fel de a zice și de a scrie, e și un mod de a gândi și de a simți, a aplica practic cunoștințele lingvistice și expresivitatea plastică a limbajului.

Mijloace artistice – expresii frumoase

- ✓ Comparații: “ploaia a venit ca o vijelie”; “stropii strălucesc ca niște diamante”.
- ✓ Epitete: “cerul înalt”; “albastru nesfârșit”; “ploaie caldă”.
- ✓ Repetiții: “a trecut repede, repede”.

Obiecte, plante, animalele sînt umanizate – personificate; se comportă ca oamenii, “florile și firele de iarbă zîmbesc”; “cerul s-a îndrăgostit”.

Înșușirea tehnicii compoziției necesită numeroase exerciții începînd de timpuriu, întrucît priceperile și deprinderile implicate se formează și se dezvoltă într-un timp îndelungat.

În clasele primare se efectuează diverse tipuri de compuneri, începînd cu primele zile ale clasei I.

A) Forma cea mai simplă de compunere este reproducerea orală a unui text auzit sau citit. Alcătuirea compunerii pe bază de texte presupune stabilirea unui plan, în care să fie înregistrate momentele principale ale acțiunii, dacă textul respectiv este o narațiune, sau tablourile, când textul aparține liricii sau prozei peisagistice.

B) Compuneri orale pe baza unei ilustrații sau a unui șir de ilustrații s-au realizat și în perioada preșcolară. În ciclul primar elevii sunt capabili să stabilească legături între secvențele reprezentate de ilustrații, respectiv să completeze golurile între o ilustrație și alta.

C) Benzile desenate se adresează, aproape exclusiv, copiilor și tinerilor. Sunt formate din text scurt, esențial, plasat în „baloane” și imagini. Compunerea pe bază de benzi desenate are, întotdeauna, un caracter narativ.

D) Compunerile după un plan dat presupun experiența unor sugestii sub formă de idei. Rolul de a formula planul de idei îi revine învățătorului.

E) Compunerile pe baza unor cuvinte de sprijin propun elevilor să lucreze pe baza unui suport lingvistic dat de către învățător: cuvinte comunicate în ordinea prevăzută să apară în text.

F) Compunerea cu început dat se caracterizează printr-un mare grad de independență oferit elevilor. Lor li se dă începutul compunerii, urmînd să continue într-o direcție presupusă sau inventată de ei.

G) Compunerile narrative în care se introduce dialogul se bazează pe experiența personală a elevilor, pe lecturi sau pe capacitatea lor de a inventa. Învățătorul va explica elevilor că, pe lângă prezentarea unei întâmplări, în compunere va fi utilizat, în mod obligatoriu, dialogul.

H) Compunerea liberă presupune dreptul acordat elevilor în alegerea subiectului compunerii și în modul de tratare a acestuia. Elaborarea unei compuneri libere se bazează pe două *premise* fundamentale:

- să beneficieze de un volum de cunoștințe de care să se folosească în compunere;
- să aibă capacitatea de a-și elabora, oral și scris, ideile.

I) Compunerile – corespondență:

Biletul – este forma cea mai simplă de comunicare scrisă.

Telegrama – transmite o informație în cuvinte puține.

Scierea *cărților poștale* ilustrate cuprinde salutări transmise dintr-o localitate, unde cineva se găsește întrecere sau pentru un interval de timp mai mare.

Scrisoarea poate fi *scrisoarea familiară* sau *scrisoarea amicală*. Prima vizează membrii familiei expeditorului, iar cea de-a doua – prietenii de stradă, de bloc sau colegii de școală ori de clasă. Este un text prin care se comunică informații.

Tipologia compunerilor în clasa a IV-a

- Compunerea după un suport vizual, după un tablou artistic, cu un început dat sau cu repere date în logica analizei tabloului (cu indicarea numelui pictorului);
- Compunere – descriere a unui colț din natură (ghidat).
- Compunerea după plan dat sau alcătuit independent.
- Compuneri cu început/sfârșit dat.
- Compunerea cu titlu/tema dată.

Elevii în clasele primare efectuează diferite tipuri de compuneri, aceasta depinde de particularitățile de vârstă, cât și de Curriculum școlar.

Compunere după titlu dat

Mama, ești pe lume

Tot ce-i mai frumos!

Documentarea sau invențiunea.

Elaborarea compunerilor implică un proces de sinteză a cunoștințelor însușite de elevi la orele de limba și literatura română cu acele cunoștințe dobândite de ei prin lectură sau prin experiența de viață, la care se adaugă sensibilitatea proprie, inclusiv cele de la Modulul 6 Sensibilitate.

Selectarea poeziilor, maximelor despre mama.

Răspundeți la întrebarea De ce? Cu referire la titlul propus, utilizând pentru argumentare cuvintele: deoarece, întrucât, pentru că, probabil.

Dispozițiunea sau planul compunerii se realizează sub îndrumarea profesorului, care va stimula inițiativa personală a elevilor, cerându-le să propună ei înșiși ordinea pe care o socotesc mai potrivită pentru realizarea compunerii, mai originală, mai apropiată de felul în care văd ei desfășurarea compunerii.

Planul compunerii

De ce mama este ființa unică în lume?

Care sunt însușirile fizice ale mamei:

Care sunt însușirile sufletești?

Ce îi datorezi mamei?

Cum îți exprimi recunoștința, admirația și prețuirea față de mamă: ce îți reproșezi?

Ce fel de mamă ai fi, dacă ai avea un copil ca tine?

Redactarea propriu-zisă a compunerii se efectuează sub îndrumarea nemijlocită a învățătorului, mai ales în ceea ce privește cerințele exprimării. Lucrarea scrisă va fi elaborată în cionă, revăzută și apoi transcrisă cu acuratețe "pe curat".

Mama

Mama, acest cuvânt magic și frumos cu putere fermecată, reprezintă ființa cea mai iubită și îndrăgita de mine de pe pământ.

Dacă cineva mi-ar spune să-mi descriu mama, aș spune că: " Mama mea este o ființă gingașă și frumoasă. Parul său este lung și ondulat ca valurile mării, iar ochii ei mari sunt ca două diamante pline de căldură, blândete și înțelepciune. Niciun trandafir nu o poate întrece în frumusețe și niciun ghiocel în delicatete. Mainile sale sunt agere și catifelate. Glasul său melodios îmi străbate inima și mi-o umple de bucurie și fericire, iar privirea sa este blândă și luminoasă. Sufletul său este plin de bunătate și înțelegere.

Aș putea spune că mama este un înger trimis din cer pentru a mă ajuta să trec mai ușor peste greutățile vieții, fiindu-mi alături atunci când am nevoie de sprijin.

Îi promit că atunci când voi deveni o persoană adultă, iar ea va îmbătrâni, o voi răsplăti pentru tot ce a făcut și face pentru mine.

O voi iubi, o voi asculta, o voi respecta mereu și îi doresc multă sănătate, fericire, pace sufletească, liniște, viață lungă și tot ce există mai bun pe lume!

Analiza compunerilor se realizează prin lecții speciale. Învățătorul citește toate lucrările și alege spre lectură câteva reprezentative, invitând să citească și elevii, la dorința lor.

15. Sintetizați reperetele metodologice ale formării competențelor ortografice la elevii claselor primare.

Propuneți exerciții pentru prevenirea și combaterea greșelilor ortografice.

Ortografia – *ortos* – corect, *grafos* – corect = scriere corectă. Ortografia este știința care stabilește regulile de scriere corectă a cuvintelor într-o limbă. Sistemul ortografic al limbii române se bazează pe anumite principii care fundamentează, motivează regulile de scriere corectă, precizând totodată calea cea mai potrivită de obținere a unității limbajului scris corect.

1. **Principiul fonetic/ fonologic** – este principiul de bază – cuvintele se scriu așa cum se aud, pronunță (cojoc, casă, verde ș. a.)
2. **Principiul morfologic** – se aplică pentru a aduce la un numitor comun formele categoriale ale cuvintelor, pentru a unifica anumite reguli ortografice.
3. **Principiul tradițional – istoric** – scriem așa cum au scris strămoșii: scriem *e* în cuvintele *este, eram, el, ei ele, eu...* deși se pronunță: *ieste, iera, ...* Scrierea cuvintelor: *mîine, pîine, mîini, cîine* e justificată tot de acest principiu.
4. **Principiul ortografic – silabic** – anumite sunete sunt reprezentate prin anumite îmbinări de litere pentru a reduce numărul semnelor grafice în alfabet: geantă, cer.
5. **Principiul semantic – sintactic** – se diferențiază omonimele: *devreme (adjectiv) – de vreme (prepoziție + substantiv)*.
6. **Principiul simbolic** – aceleași cuvinte se scriu uneori cu literă minusculă, alte ori cu literă majusculă: El locuiește în Valea Mare. El a ajuns la o vale mare.

Învățarea ortografiei. Tipuri de exerciții ortografice în clasele primare.

Formarea deprinderilor ortografice este o sarcină importantă a limbii române, chiar din clasa I elevii învață câteva reguli:

1. Scrierea cu literă majusculă a cuvintelor la început de propoziție.
2. Scrierea corectă a cuvintelor care conțin grupuri de litere: ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi.
3. Scrierea cuvintelor cu y, w, k, q.
4. Scrierea cu majusculă a cuvintelor ce denumesc nume de persoane, prenume, porecle de animale, denumiri de râuri ș. a.
5. Scrierea corectă a ortogramelor: l – a, la, s – a, sa.
6. Scrierea cuvintelor cu dublul „n”.

În clasa a II – a se accentuează următoarele momente:

1. Scrierea corectă a grupurilor de litere.
2. Scrierea cuvintelor ce conțin consoana dublă *n*.
3. Scrierea cuvintelor ce conțin consoana *m* înaintea consoanelor *p* și *b*.
4. Utilizarea corectă a ortogramelor.
5. Scrierea și transcrierea corectă a cuvintelor, propozițiilor și textelor.
6. Scrierea corectă a cuvintelor ce conțin diftongi: *oa, ie*.

În clasa a III – a :

1. Scrierea corectă a cuvintelor ce conțin grupuri de litere.
2. Scrierea cuvintelor ce se scriu cu *m* înainte de *p* și *b*.
3. Scrierea corectă a cuvintelor ce conțin ortograme.
4. Scrierea cuvintelor cu majusculă.

În clasa a IV – a:

1. Scrierea cuvintelor ce conțin cratimă.
2. Ortografia cuvintelor: într-un, într-o, dintr-un, dintr-o
3. Scrierea dictărilor, compunerilor.
4. Scrierea cuvintelor la trecerea dintr-un rând în altul.
5. Scrierea cuvintelor cu trei de *i*.
6. Titlurile textelor și a poeziilor se scriu cu majusculă.
7. Se accentuează ideea și scrierea corectă a aliniatului: o idee nouă din aliniat nou.

Însușirea normelor ortografice:

1. Etapa pregramaticală: în clasele I și II când elevii însușesc normele ortografice în mod practic.

2. Etapa gramaticală: în clasele a III – a și a IV – a când elevii învață reguli de aplicare a normelor ortografice.

Etapile formării deprinderilor ortografice:

1. Scrierea textelor și a poeziilor.
2. Etapa de orientare/ observare a sarcinii propuse de învățător.
3. Etapa de identificare a sarcinii propuse.
4. Documentarea științifică.
5. Executarea și antrenarea.
6. Concluzia.
7. Exerciții de consolidare.

Exerciții ortografice:

1. Reproductive: copierea transcrierea, dictarea și autodictarea.

2. Creative: compunerea, expunerea, dictarea creatoare/ liberă.

Scrierea corectă a cuvintelor n-are; ce-l/cel; n-am/n-ai; nu-l, n-o, nu-i, n-ați, n-au; v-a/va (cl. a IV-a)

Completează spațiile libere cu cuvintele din casetele colorate (ex.1, 2 pag. 94 cl. IV)

Ortografia pronumelui (cl a IV-a)

Ex. 3 a), ex.4, pag. 70.

16. Relații despre metodologia dezvoltării vocabularului la elevii de vîrstă școlară mică. Propuneți exerciții lexicale care contribuie la dezvoltarea vocabularului lor.

Actualmente în mediul educațional se abordează tot mai mult problema exprimării corecte a elevilor, de aceea o importanță deosebită se acordă vocabularului.

Totalitatea cuvintelor unei limbi constituie *lexicul/ vocabularul ei*. Baza oricărei limbi o formează fondul principal de cuvinte și structura gramaticală a acestuia. Acestea, fiind esența limbii ce determină individualitatea

ei, o apropiere de alte limbi de care se leagă originea comună, ori o separare de cele înrudite. Vocabularul limbii române se împarte în :

- 1) *Vocabularul fundamental* cuprinde cuvintele absolute necesare comunicării, folosite încă în primii ani de viață și care au o mare circulație în vorbire, de exemplu: om, mamă, tată, copac, floare, soare, a mânca, a merge, a se juca etc. Vocabularul fundamental include circa 1500 de cuvinte (de origine latină – 60%, de alte origini – 40%) și se referă la nume de obiecte, nume de ființe, acțiuni, însușiri, nume de rudenie. Vocabularul fundamental include pronumele, adverbele, prepozițiile, conjuncțiile. El are o circulație mare și contribuie la formarea cuvintelor derivate și compuse, sînt stabilite, au valori polisemantice.
- 2) Masa vocabularului, care include arhaismele, regionalismele, neologismele, termenii științifici, expresiile idiomatice, elementele de jargon.

Din punct de vedere etimologic, lexicul este divizat în trei clase mari:

- cuvinte moștenite,
- cuvinte împrumutate
- cuvinte formate în procesul dezvoltării limbii date.

Există foarte multe cuvinte formate pe baza celor moștenite sau împrumutate. Cuvintele noi se formează pe trei căi:

- *prin derivare*, cu ajutorul sufixelor și prefixelor, de exemplu: copilărie, preșcolar;
- *prin compunere*, prin contopirea a două rădăcini, de exemplu: floarea-soarelui, bunăvoință, coada-șoarecelui;
- *prin conversiune*, prin trecerea unui cuvînt dintr-o clasă morfologică în alta, de exemplu: galben (culoare) – galben (monedă), a veni – venire (Venirea Tatălui)

Componența vocabularului din punct de vedere relațional:

- Între diferite elemente ale vocabularului se stabilesc raporturi de formă și de conținut, pe baza cărora se constituie diverse micro sisteme lexicale. Din punct de vedere al formei se disting: *paronimele*, *omonimele*, *sinonimele*, *antonimele*. În general, cuvintele sunt în același timp eteronimice, adică pot fi interpretate și ca omonime, și ca paronime, dar diferite în ceea ce privește sensul.
- a) *Îmbogățirea vocabularului* înseamnă, în primul rând, creșterea numerică a cantității de unități lexicale (cuvinte).
- b) *Precizarea vocabularului* se referă la derivarea sensului cuvintelor.
- c) *Nuanțarea vocabularului* înseamnă înțelegerea și folosirea resurselor oferite de sinonimie, antonimie, omonimie, paronimie și de gruparea tematică a cuvintelor.
- Fenomenul de paronimie este mai frecvent decât s-ar părea. Elevii confundă ușor structurile sonore similare și, în consecință, folosesc gresit cuvintele. De exemplu, *mere/miere*, *colivă/colibă*,

pavăză/pauză.

Vocabularul elevilor poate fi îmbogățit și spontan, în procesul contactului cu lumea înconjurătoare, dar dirijarea acestui proces de către pedagog asigură rezultate mai bune

Metodicile existente recomandă un șir de exerciții, procedee interesante și eficiente de precizare a sensului cuvintelor noi:

- *lucrul cu dicționarul;*
- *prezentarea obiectului, a imaginii;*
- *explicarea cuvântului prin gest și mimică;*
- *demonstrarea acțiunii;*
- *explicarea prin perifrază;*
- *explicarea prin intermediul sinonimelor;*
- *desenarea obiectului la tablă ș.a.*

E recomandabil ca într-o zi de școală să se lucreze cu 7-8 cuvinte noi, dintre care 3-4 – la lecțiile de limbă română. Vor fi efectuate sistematic cele mai interesante și eficiente exerciții de îmbogățire a vocabularului, spre exemplu:

- prezentăm exemple de cuvinte cu un sunet în diferite poziții (sanie, casă, iconostas);
- formăm cuvinte noi prin schimbarea primului sau ultimului sunet (mare – sare – tare; ram – rac; cal – cap);
- alcătuim cuvinte noi înlocuind prima sau ultima silabă (masa – casa; ramă – mamă; vară – pară; mare – sare);
- precizăm însușirile unor obiecte, ființe (drum – lung, îngust, lat, mare, pietruit, de țară, obositor, drept);
- formăm familia lexicală a cuvântului;
- alcătuim câmpul lexical al cuvântului propus;
- selectăm verbele-acțiuni pentru substantivul propus (elevul – scrie, citește, cântă, desenează, povestește), determinăm șirul de sinonime pentru cuvântul dat (elev – școlar, discipol, învățăcel, ucenic, cirac);
- enumerăm ceea ce poate fi frumos (floare, om, pom, caiet, grădină);
- alegem cuvinte potrivite din colonița a doua pentru cele din prima:

om	veche
stejar	secular
fier	harnic
casă	uzat
- găsim pentru fiecare cuvânt câte un sinonim care să înceapă cu litera „t”:
gingășie – tandrețe;
frică – teamă;

comoară – tezaur;

amărăciune – tristețe;

- grupăm cuvintele apropiate după sens în colonițe separate: enorm, imens, grațios, frumos, colosal, splendid, fermecător, gingaș, încântător;
- numim cuvinte plăcute: peisaj, prieten, trandafir, comoară, onest, docil;
- rostim cuvinte „dulci”: zahăr, ciocolată, laudă, bunătate;
- căutăm cuvinte pentru a desena tabloul intitulat „Parcul”: alee, bănci, arbuști, gazoane, felinare, copaci, păsări;
- înlocuim expresiile date printr-un cuvânt:
  - a face o casă – a construi;
  - a face o problemă – a rezolva;
  - a face un avion din hârtie – a confecționa;
  - a face mâncare – a prepara;
- alcătuim cuvinte care încep și se termină cu literele: *p – s* (popas, parastas), *u – c* (cuc, cojoc, cozonac), *a – t* (aluat, acobat); cu silabele: *pa – da* (paparuda, parada), *di – ț*a (dimineața, diferența), *co – ra* (comoara, corăbioara) etc.
- enumerăm toate cuvintele care ar putea fi intitulate: *Familia, Biblioteca, Școala, Pădurea, Livada* etc.

Activitatea de explicare a cuvintelor trebuie susținută de exerciții de consolidare, de activizare a acestora, de introducere în vocabularul activ. Experiența demonstrează că noile cuvinte trebuie să fie prezentate și explicate numai în context, de aceea vor fi exploatate în scopul completării vocabularului textele din manuale. Nu vor fi neglijate nici subiectele gramaticale care oferă posibilități largi de îmbogățire a vocabularului elevilor.

O particularitate deosebită a lecțiilor de limbă și literatură română, în special a celor de studiere a textelor literare, o constituie atenția sporită acordată exercițiilor privind *nuanțarea vocabularului*.

Spiritul de activitate în această muncă de completare a vocabularului poate fi asigurat prin evidențierea și explicarea independentă a cuvintelor noi, prin efectuarea diverselor exerciții cu ele, spre exemplu:

- Găsiți cele mai frumoase însușiri pentru cuvântul „pădure” (*fermecătoare, îngîndurată, obosită, căruntă, adîncă, ruginie, mută, tristă, veselă, ospitalieră* etc.);
- Alcătuiți comparații cuvântul „codru” (*codrul ca un voinic, codrul ca o pată verde, ca o mare ruginie*);
- Asociați noțiunile: ploaie (*ropot, murmur, șuvoaie, răcoare*); păsări (*zbor, tril, înălțime, aripi, cuib*);
- Selectați din text cuvintele cu sens figurat etc.

Activitatea lexicală poate fi amplificată și prin:

- identificarea cuvintelor necunoscute în text;
- semantizarea cuvîntului (sensul lexical);
- exerciții de activizare a cuvîntului (șirul de sinonime, omonime, antonime etc.)
- introducerea cuvîntului nou în enunțuri, texte.

Manualele de limba română, începând cu clasa a I, conțin exerciții de îmbogățire a vocabularului prin sinonime, antonime, omonime, derivare etc. Exercițiile existente în manuale nu asigură o dezvoltare și activizare suficientă a vocabularului, de aceea învățătorii recurg la diverse jocuri didactice.

Din jocurile didactice face parte și Jocul cuvintelor:

- formăm cuvinte noi prin schimbarea primului sau ultimului sunet (mare – sare – tare; ram – rac; cal – cap);
- alcătuim cuvinte noi, înlocuind prima sau ultima silabă (masa – casa; ramă – mamă; vară – pară; mare – sare);
- precizăm însușirile unor obiecte, ființe (drum – lung, îngust, lat, mare, pietruit, de țară, obositor, drept);
- formăm familia lexicală a cuvântului (pădure – pădurar, pădurice, păduriște, păducel);
- alcătuim câmpul lexical al cuvântului propus (școală- elevi, învățători, clase, rechizite, ore, clopoțel);
- selectăm verbele-acțiuni pentru substantivul propus (elevul – scrie, citește, cântă, desenează, povestește), determinăm șirul de sinonime pentru cuvântul dat (elev – școlar, discipol, învățăcel, ucenic, cirac);
- enumerăm ceea ce poate fi frumos (floare, om, pom, caiet, grădină);
- găsim pentru fiecare cuvânt câte un sinonim care să înceapă cu litera „t”:
gingășie – tandrețe; frică – teamă; comoară – tezaur; amărăciune – tristețe;
- grupăm cuvintele apropiate după sens în coloane separate: enorm, imens, grațios, frumos, colosal, splendid, fermecător, gingaș, încântător;
- rostim cuvinte „dulci”: zahăr, ciocolată, laudă, bunătate;
- identificăm cuvinte pentru a desena tabloul intitulat „Parcul”: alee, bănci, arbuști, gazoane, felinare, copaci, păsări;
- înlocuim expresiile date printr-un cuvânt:
a face o casă – a construi; a face o problemă – a rezolva;
a face un avion din hârtie – a confecționa; a face mâncare – a prepara;
- alcătuim cuvinte care încep și se termină cu literele: *p – s* (popas, parastas), *u – c* (cuc, cojoc, cozonac), *a – t* (aluat, acobat);, cu silabele: *pa – da* (paparuda, parada), *di – țta* (dimineața, diferența), *co – ra* (comoara, corăbioara) etc.
- găsim cele mai frumoase însușiri pentru cuvântul „pădure” (*fermecătoare, îngândurată, obosită, căruntă, adâncă, ruginie, mută, tristă, veselă, ospitalieră etc.*);
- alegem acțiuni omenești pentru cuvântul „codru” (*foșnește, oftează, îngână, freamă, visează etc.*);
- alcătuim comparații cu cuvântul „codru” (*codrul ca un voinic, codrul ca o pată verde, ca o mare ruginie*);
- asociem noțiunile: ploaie (*ropot, murmur, șuvoaie, răcoare*); păsări (*zbor, tril, înălțime, aripi, cuib*);

Acrostih:

Cu fiecare literă a cuvântului alcătuiți câte două adjective ce vă caracterizează:

Răspunsurile elevilor:

- F- fascinată, fericită
- e- eminent, educat
- l- liniștit, lucid
- i- inteligent, indulgent
- n- năstrușnică, neatentă
- a- agilă, ambițioasă
- r- robust, răbdător
- e- energic, entuziasmat